

La infecció pel VIH i altres infeccions de transmissió sexual a Catalunya l'any 2016

Pàgina 168

Malalties de declaració obligatòria: numèrica i individualitzada. Setmanes 29 a 32.

Pàgina 177

Declaració de microorganismes al Sistema de notificació microbiològica de Catalunya. Setmanes 29 a 32.

Pàgina 186

La infecció pel VIH i altres infeccions de transmissió sexual a Catalunya l'any 2016

Núria Vives,¹ Victoria González,¹ Jordi Casabona,¹ Grup de Vigilància del VIH i les ITS a Catalunya.²

1 Centre d'Estudis Epidemiològics sobre la Sida i les Infeccions de Transmissió Sexual de Catalunya (CEEISCAT). Agència de Salut Pública de Catalunya. Centre d'Investigació Biomèdica en Xarxa d'Epidemiologia i Salut Pública.

2 Grup de Vigilància del VIH i les ITS a Catalunya: R. Muñoz (Centre d'Estudis Epidemiològics sobre les Infeccions de Transmissió Sexual i Sida de Catalunya); R. Clos, P. Garcia de Olalla (Servei d'Epidemiologia de l'Agència de Salut Pública de Barcelona); M. Companys, N. Camps (Unitat de Vigilància Epidemiològica de Girona); P. Pons, S. Minguell (Unitat de Vigilància Epidemiològica de Tarragona); V. Humet (Servei Penitenciari i Rehabilitació del Departament de Justícia); J. Ferràs (Unitat de Vigilància Epidemiològica de Terres de l'Ebre); P. Godoy (Unitat de Vigilància Epidemiològica de Lleida); J. Álvarez (Unitat de Vigilància Epidemiològica de Barcelonès Nord i Maresme); I. Barrabeig (Unitat de Vigilància Epidemiològica de Costa de Ponent); M.R. Sala (Unitat de Vigilància Epidemiològica de Vallès Occidental i Vallès Oriental) i R. Torra (Unitat de Vigilància Epidemiològica de Catalunya Central), i P. Ciruela i S. Hernández (Sistema de notificació microbiològica de Catalunya).

Adreça postal: els autors declaren que no hi ha cap conflicte d'interessos relacionat amb la publicació de l'article.

Adreça electrònica: nvives@iconcologia.net

RESUM. L'objectiu d'aquest informe és descriure els casos de VIH, de sida i de la resta d'infeccions de transmissió sexual (ITS) declarats l'any 2016. Durant aquest any s'han notificat 781 casos de VIH (taxa de 10,9 casos per 100.000 habitants després de corregir pel retard de notificació), 1.441 casos de sífilis infecciosa (taxa de 20,3 per 100.000 habitants), 2.704 casos d'infecció gonocòccica (taxa de 38,0 per 100.000 habitants), 140 casos de limfogranuloma veneri (LGV), 3.931 casos d'infecció genital per *Chlamydia trachomatis* (taxa de 55,0 casos per 100.000 habitants), 795 casos d'herpes simple genital (taxa d'11,0 per 100.000 habitants), i 643 casos de tricomonosi (taxa de 9,0 per 100.000 habitants). A la darrera

dècada, tot i la millora dels sistemes de vigilància i de detecció de les ITS, la tendència observada en les ITS suggereix un augment de les conductes sexuals de risc, especialment en els homes que tenen relacions sexuals amb homes (HSH). Tot i que en els darrers cinc anys el nombre de diagnòstics d'infeccions pel VIH per 100.000 habitants a Catalunya s'ha mantingut estable, presenta xifres molt elevades.

RESUMEN. El objetivo de este informe es describir los casos de VIH, de sida así como del resto de infecciones de transmisión sexual (ITS) declarados en el año 2016. Durante este año, se han notificado 781 casos de VIH (tasa de 10,9 casos

Paraules clau: VIH, infeccions de transmissió sexual, epidemiologia, vigilància.

Declaració de conflicte d'interessos: Els autors firmants de l'article declaren que no hi cap conflicte d'interessos relacionat amb la seva publicació.

por 100.000 habitantes), 1.441 casos de sífilis infecciosa (tasa de 20,3 por 100.000 habitantes), 2.704 casos de infecció gonocòcica (tasa de 38,0 por 100.000 habitantes), 140 casos de linfogranuloma venéreo (LGV), 3.931 casos de infecció genital por *Chlamydia trachomatis* (tasa de 55,0 casos por 100.000 habitantes), 795 casos de herpes simple genital (tasa de 11,0 por 100.000 habitantes), y 643 casos de tricomoniasis (tasa de 9,0 por 100.000 habitantes). En la última década, pese a la mejora de los sistemas de vigilancia y de la detección de las ITS, la tendencia observada en las ITS sugiere un aumento de las conductas sexuales de riesgo, especialmente en los hombres que tienen relaciones sexuales con hombres (HSH). Aunque en los últimos cinco años el número de diagnósticos de infecciones por el VIH por 100.000 habitantes en Cataluña se ha mantenido estable, presenta cifras muy elevadas.

SUMMARY. The aim of this report is to describe cases of HIV, AIDS as well as other STIs reported in 2016. During this year, 781 HIV cases were reported (a rate of 10.9 cases per 100,000 population after correcting due to delay in reporting), 1,441 infectious syphilis cases (a rate of 20.3 per 100,000 population), 2,704 gonococcal infection cases (a rate of 38.0 per 100,000 population), 140 Lymphogranuloma venereum cases, 3,931 genital infection with *Chlamydia trachomatis* cases (a rate of 55.0 cases per 100,000 population), 795 genital herpes simplex cases (a rate of 11.0 per 100,000 population), and 643 trichomoniasis cases (a rate of 9.4 per 100,000 population). In the last decade, despite improving systems of surveillance and detection for STIs, STIs trends strongly suggest high levels of risky sexual behaviour, especially among MSM. Although in the past five years the overall rate of HIV diagnoses per 100,000 population has remained stable is still high.

INTRODUCCIÓ

A Catalunya, d'una banda, l'aprovació i la implementació del Pla de salut per als propers deu anys¹ proposa la detecció precoç la infecció pel virus de la immunodeficiència humana (VIH) i les infeccions de transmissió sexual (ITS). D'altra banda també s'ha aprovat el Pla d'acció enfront del VIH i altres ITS per al període 2016-2020² per tal de donar continuïtat a les accions que s'han anat desenvolupant amb bons resultats respecte al VIH/sida i dur a terme un conjunt d'accions per millorar la situació actual d'aquesta malaltia, així com d'altres ITS. La finalitat és facilitar l'adopció i la implementació de les mesures necessàries per reduir la incidència de la infecció pel VIH i altres ITS, millorar l'accés al tractament i la qualitat de vida de les persones infectades, així com reduir l'estigmatització que representa la infecció pel VIH i altres ITS, mitjançant l'acció comunitària per a la inclusió social.

Les dades de vigilància tant del VIH i la sida com de la resta d'ITS tenen un paper clau en aquestes estratègies. La recollida i anàlisi de les dades, conjuntament amb el monitoratge de les tendències, aporta informació per a la implementació i avaluació de les diferents intervencions. Específicament, contribueix a apuntar cap a quines poblacions cal dirigir els esforços de prevenció així com proveir informació per monitorar l'assoliment dels objectius proposats. El Centre d'Estudis Epidemiològics sobre les Infeccions de Transmissió Sexual i Sida de Catalunya (CEEISCAT) a través de l'Agència de Salut Pública de Catalunya (ASPCAT) és l'encarregat de recopilar, analitzar i difondre les dades de vigilància sobre la infecció pel VIH i la sida així com la resta d'ITS.¹

L'objectiu d'aquest article és descriure els casos de VIH, sida i de la resta d'ITS notificats durant l'any 2016, així com les tendències dels darrers deu anys (2007-2016).

MÈTODES

La notificació individualitzada i obligatòria dels casos d'infecció pel VIH, sida i altres ITS es fa dintre del Sistema de malalties de declaració obligatòria (MDO) i del Sistema de notificació microbiològica (SNM), components ambdós sistemes de la Xarxa de Vigilància Epidemiològica de Catalunya (XVEC).⁴ Són malalties de declaració obligatòria al Sistema MDO la infecció per VIH, sida i les ITS següents: la sífilis infecciosa, la gonocòcica, la clamídia genital i l'LGV. En aquest sistema el metge notificant, a més de realitzar la notificació dels casos, ha de d'emplenar una enquesta epidemiològica estandarditzada. Els microorganismes que cal que els laboratoris notifiquin a través de l'SNM són el virus de l'herpes simple *Treponema pallidum*, *Chlamydia trachomatis*, *Neisseria gonorrhoeae* i *Trichomonas vaginalis*.

La notificació es fa, preferentment, a través de mitjans electrònics, mitjançant la connexió telemàtica entre el centre sanitari i el Repositori epidemiològic de Catalunya (REC), sistema del Departament de Salut on s'emmagatzemen les bases de dades en un entorn segur.⁵ La definició de cas d'aquestes infeccions així com els criteris diagnòstics dels microorganismes que es declaren estan consensuats amb els criteris europeus.^{6,7,8}

A causa del retard en la notificació de los casos de VIH des del seu diagnòstic, les tendències del VIH per al darrer any (2016) i, en menor mesura, per als dos o tres anys previs tenen un biaix a la baixa. En aquest article, s'apliquen mètodes estadístics que corregeixen el nombre de casos de VIH tenint en compte el retard de notificació. La correcció del retard de notificació s'ha realitzat per al període 2014-2016 segons sexe i via de transmissió.

RESULTATS

Diagnòstics de VIH

L'any 2016 el nombre de nous diagnòstics de VIH a Catalunya ha estat de 781, xifra que representa una taxa de 10,9 casos per 100.000 habitants després de corregir el retard de notificació (taula 1). El 86% dels casos van ser homes, amb una raó home-dona de 7 i una mitjana d'edat de 37 anys (figura 1). Menys de la meitat dels casos (42%) es van notificar en persones d'origen estranger. Del total (273 casos), un 58% van ser persones originàries de països de l'Amèrica Llatina (figura 2). La via de transmissió més freqüent ha estat la d'homes que tenen relacions sexuals amb altres homes (HSH) (62%) (figura 3). En el moment dels diagnòstic de VIH, el 43% dels casos complien criteris de diagnòstic tardà definit com un valor del recompte de limfòcits T CD4 inferior a 350 cèl·lules per microlitre i/o la presència d'una malaltia concomitant indicativa de sida.

Globalment, el nombre de casos de VIH per 100.000 habitants s'ha mantingut estable per als anys 2007-2016 (taula 1), tot i que segons sexe en els homes s'observa un augment del 10% en el nombre de nous diagnòstics per 100.000 habitants mentre que en les dones s'observa un descens del 40% en el nombre de nous diagnòstics de VIH (figura 4). En aquests deu anys es manté l'increment dels diagnòstics de

VIH en HSH (44%): de 335 casos el 2007 passa a 484 casos el 2016. En els homes heterossexuals es manté el descens dels diagnòstics de VIH (36%): de 143 casos el 2007 passa a 91 casos el 2016. I en les dones heterossexuals s'ha produït un descens del 46%: de 142 casos el 2007 passa a 77 casos el 2016. Finalment, els diagnòstics de VIH en usuaris de drogues per via parenteral (UDVP) han disminuït un 34%: de 80 casos el 2007 passa a 53 casos el 2016 (figura 5).

Sida

L'any 2016 el nombre total casos de sida declarats ha estat de 94, xifra que representa una taxa global d'1,3 casos per 100.000 habitants. Les malalties indicatives de sida més freqüents han estat pneumònia per *Pneumocystis jirovecii* (29%), candidosi esofàgica (15%), sarcoma de Kaposi (14%) i tuberculosi pulmonar o extrapulmonar (10%) (figura 6). Els darrers deu anys (2007-2017) el nombre total de casos de sida declarats continua en descens (taula 1).

Sífilis infecciosa i sífilis congènita

L'any 2016 es van notificar 1.447 casos de sífilis, cosa que representa una taxa global de 20,3 casos per 100.000 habitants (38 casos d'homes i 4 casos de dones) (taula 1). La majoria dels casos van ser homes (90%), amb una raó home-dona de 7 i una

Taula 1

Nombre de casos i taxa per 100.000 habitants de VIH, SIDA i altres ITS (Catalunya 2007-2016)

	Nr. Sida	Taxa Sida	Nr. VIH	Taxa VIH	Nr. Sífilis	Taxa Sífilis	Nr. Gonocòccia	Taxa Gonocòccia
2007	309	4,4	791	11,3	229	3,0	374	5,0
2008	279	3,9	800	11,3	346	4,5	344	4,5
2009	242	3,4	757	10,6	372	4,7	414	5,3
2010	217	3,0	865	12,1	461	5,9	531	6,7
2011	159	2,2	851	11,8	525	6,6	533	6,7
2012	159	2,2	828	11,3	773	9,6	858	10,7
2013	154	2,1	825	11,3	836	10,5	990	12,4
2014	120	1,6	780	10,8	1.013	13,5	1.532	19,3
2015	135	1,8	779	10,8				
2016	94	1,3	781	10,9	1.355	18,0	1.822	24,3

	Nr. Clamídia	Taxa Clamídia	Nr. Herpes simple	Taxa Herpes simple	Nr. Tricomonosi	Taxa Tricomonosi
2007	-	-	277	4,3	97	1,5
2008	-	-	471	7,3	155	2,4
2009	-	-	1.204	18,8	429	6,7
2010	-	-	1.772	24,8	591	8,3
2011	501	7,0	1.755	24,4	574	8,0
2012	673	9,3	2.141	29,6	790	10,9
2013	971	13,4	2.670	36,8	846	11,7
2014	1.695	23,2	3.376	46,3	837	11,5
2015						
2016	2.825	38,6	3.461	47,3	907	12,4

Figura 1

Distribució dels casos de VIH i altres ITS segons edat i sexe. Catalunya, 2016

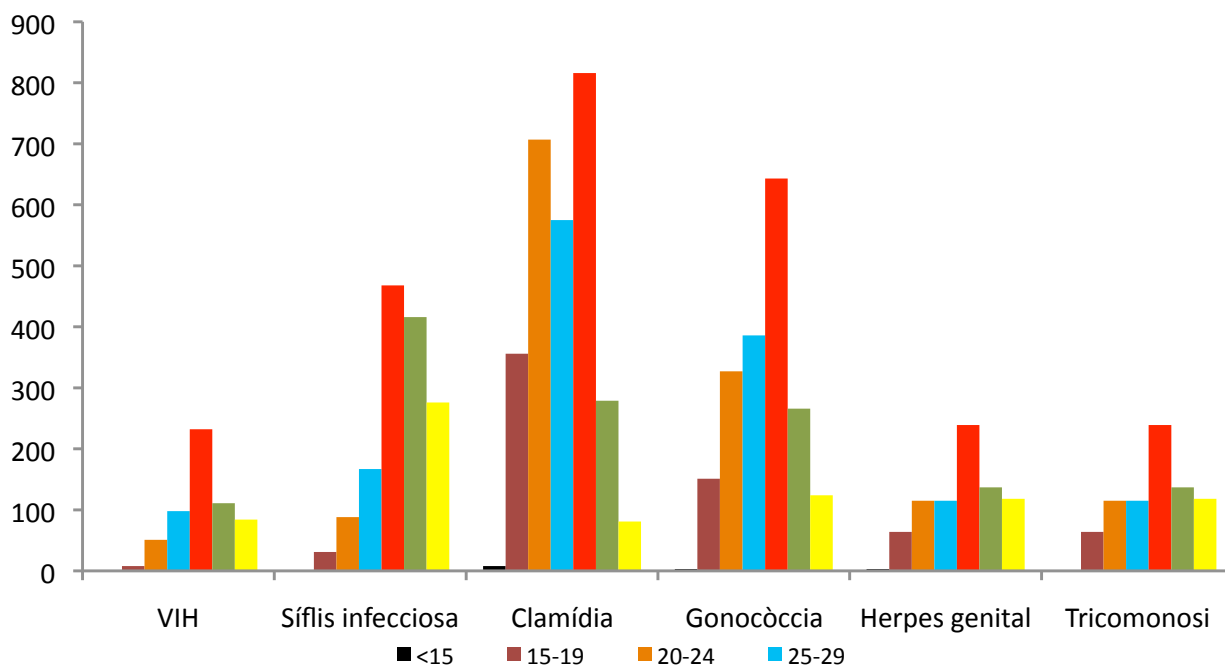

Figura 2

Distribució dels casos de VIH i altres ITS segons origen. Catalunya, 2016

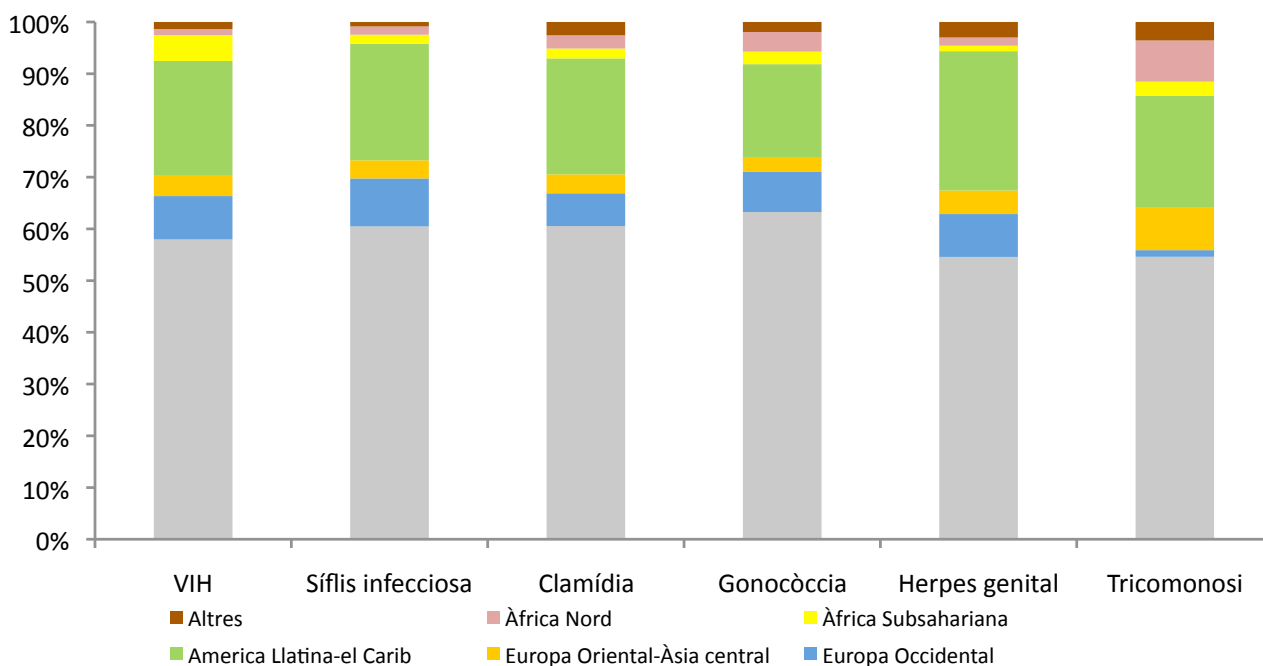

Figura 3

Distribució dels casos de VIH i altres ITS segons via de transmissió. Catalunya, 2016

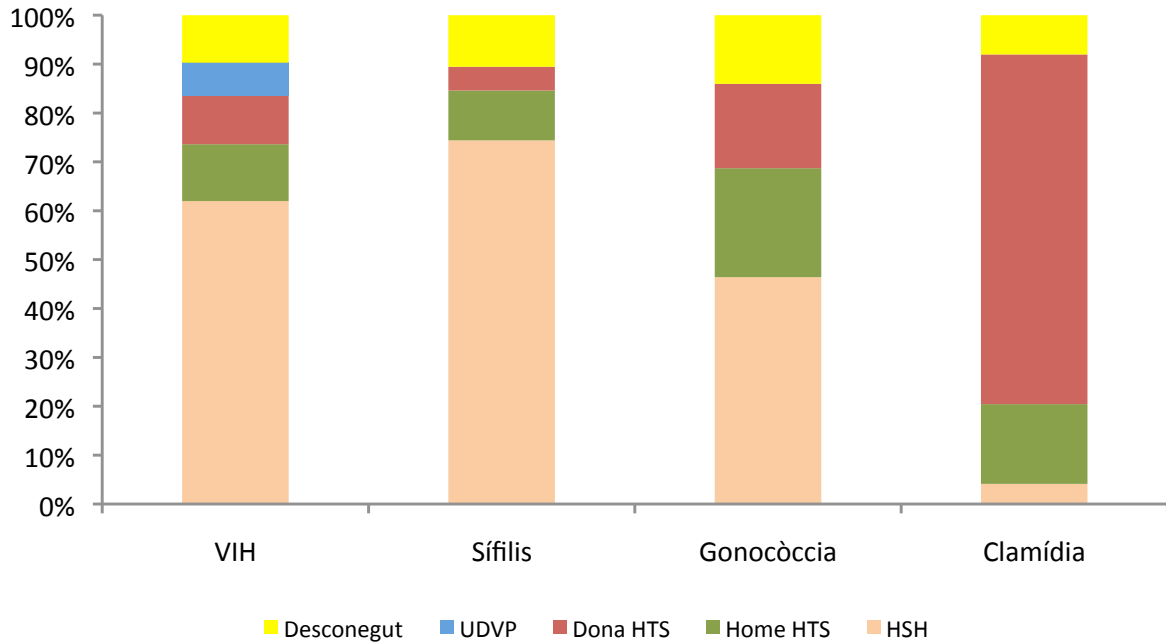

Figura 4

Evolució dels casos de VIH i altres ITS segons sexe. Catalunya, 2007-2016

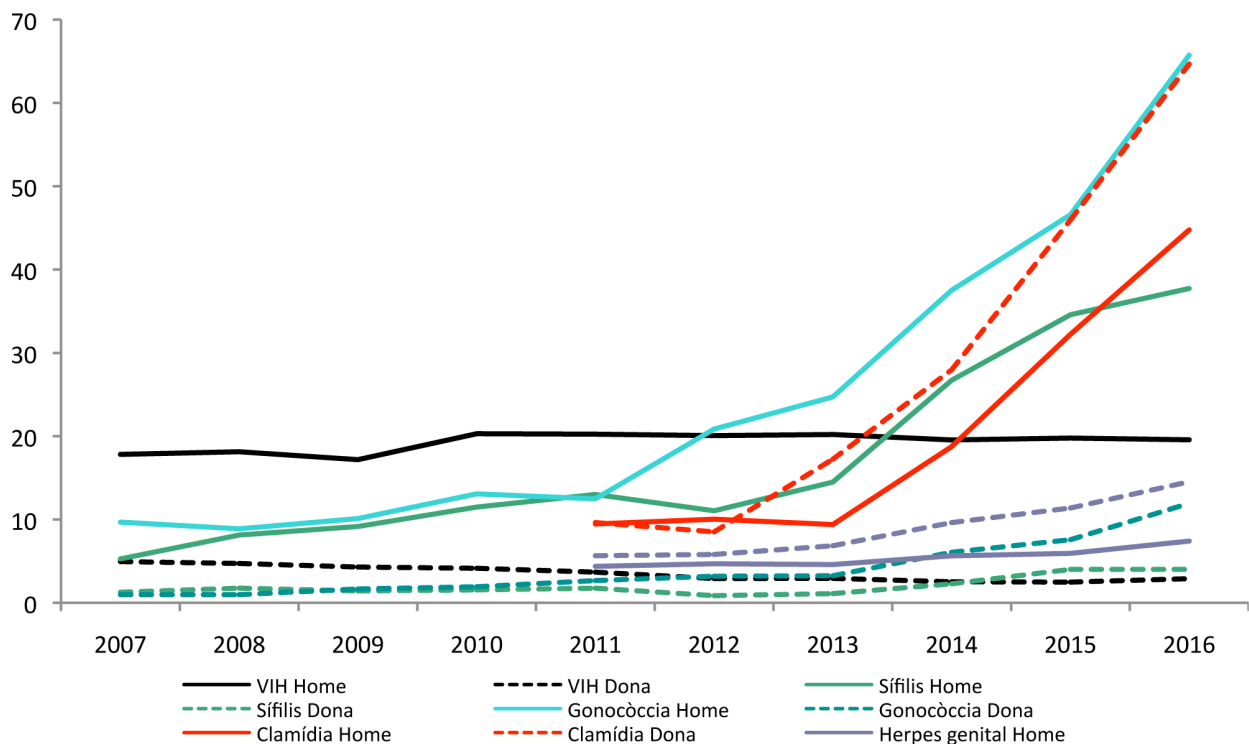

Figura 5

Evolució dels casos de VIH i altres ITS segons via de transmissió (Catalunya 2007-2016)

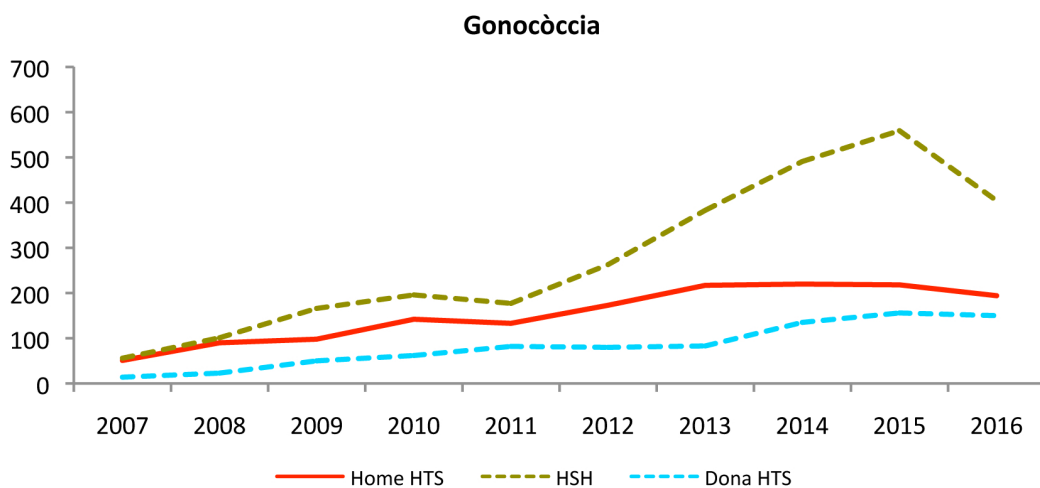
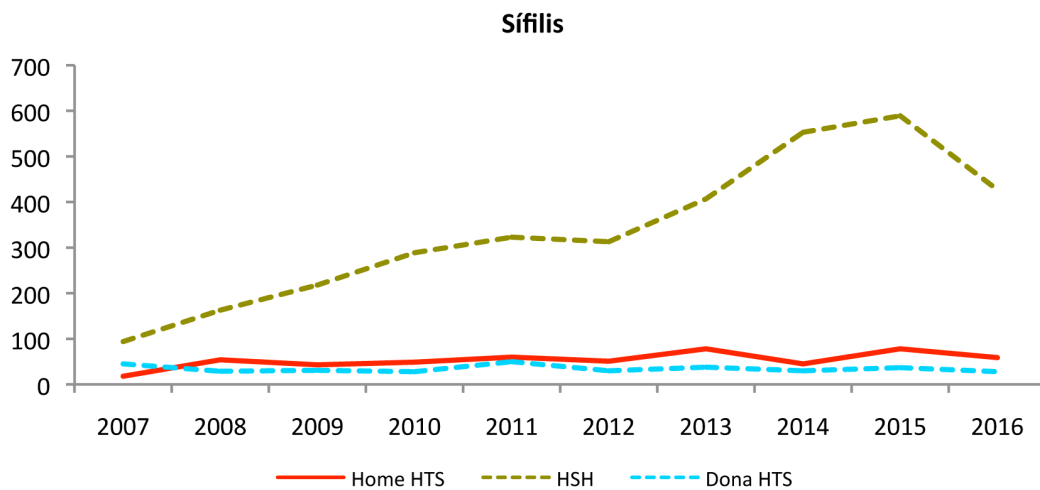
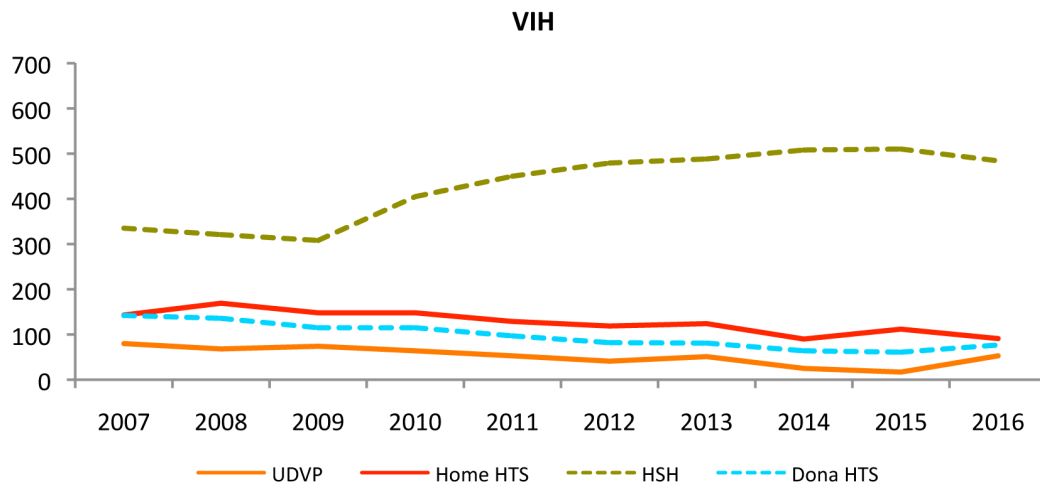
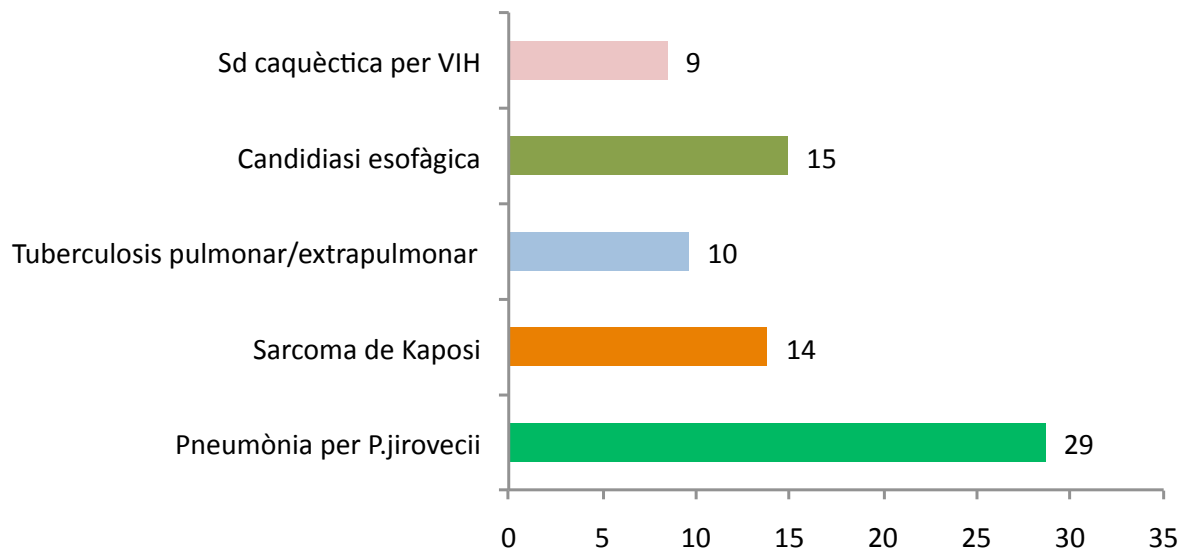

Figura 6

Distribució de les malalties indicatives de sida més freqüents (Catalunya 2016)

mitjana d'edat de 41 anys (figura 1). Del total de casos en què constava el país d'origen (31%), el 40% dels casos van ser en persones d'origen estranger. Del total (309 casos), un 57% dels casos van ser originàries de països de l'Amèrica Llatina (figura 2). Pel que fa a la via de transmissió dels casos notificats, la més freqüent va ser la d'HSH (73%) (figura 3). Durant l'any 2016 s'ha notificat i confirmat un cas de sífilis congènita a Catalunya.

La taxa global de sífilis s'ha incrementat, ha passat de 3,2 casos per 100.000 habitants l'any 2007 a 20,6 casos l'any 2016 (taula 1). Aquest increment ha estat tres vegades superior en els homes que en les dones (figura 4). Les tendències dels casos de sífilis segons la via de transmissió mostren un gran augment del nombre de casos del grup d'HSH, que ha passat de 94 casos l'any 2007 a 427 l'any 2016; mentre que en els homes heterosexuales s'observa un lleuger increment i en les dones heterosexuales un lleuger descens (figura 5).

Infecció gonocòccica

L'any 2016 es van notificar 2.704 casos de gonocòccia, xifra que representa una taxa global de 38,0 casos per 100.000 habitants (66 casos d'homes i 12 casos de dones) (taula 1). La majoria dels casos van ser homes (84%), amb una raó home-dona de 5 i una mitjana d'edat de 33 anys (figura 1). Del total de casos dels quals constava el país d'origen (46%), el 31% dels casos van ser persones d'origen estranger. Del total (379 casos), un 48% dels casos eren persones originàries de països de l'Amèrica Llatina (figura 2). Pel que fa a la via de trans-

missió dels casos notificats, la més freqüent correspon a HSH (46%), seguida de la d'homes heterosexuales (22%) (figura 3).

La taxa global de gonocòccia s'ha incrementat: de 5,0 per 100.000 habitants el 2007 passa a 24,3 el 2016 (taula 1). Aquest increment ha estat del doble en dones que en homes (figura 4). Les tendències dels casos de gonococ segons via de transmissió mostren el gran augment del nombre de casos en HSH: de 56 casos el 2007 passa a 404 casos l'any 2016. En dones heterosexuales, de 14 casos el 2007 passa a 150 casos el 2016. I en els homes heterosexuales, de 51 casos el 2007 passa a 194 casos el 2016 (figura 5).

Limfogranuloma veneri

L'any 2016 es van notificar 140 casos de LGV, un 3% més respecte de l'any anterior. El 100% dels casos van ser homes, amb una mitjana d'edat de 38 anys (taula 1). Del total de casos dels quals constava el país d'origen (67%), el 39% corresponen a persones d'origen estranger. Del total (55 casos), un 58% dels casos són persones provinents de l'Amèrica Llatina i del Carib, i el 33%, de l'Europa occidental; i la majoria dels casos són HSH (80%).

Infecció genital per *Chlamydia trachomatis*

L'any 2016 es van notificar 3.931 casos de d'infecció per *Chlamydia trachomatis*, xifra que representa una taxa global de 55 casos per 100.000 habitants (65 casos d'homes i 45

casos de dones) (taula 1). El 61% dels casos van ser dones amb una raó home-dona de 0,6 i una mitjana d'edat de 28 anys (figura 1). Del total de casos dels quals constava el país d'origen (67%), el 39% dels casos van ser persones d'origen estranger. Del total (1.886 casos), un 52% dels casos van ser originàries de països de l'Amèrica Llatina (figura 2). Del total de casos amb enquesta epidemiològica (1.027 casos), el 70% són dones heterosexuales (figura 3).

La taxa global de clamídia s'ha incrementat: de 9,5 casos per 100.000 habitants el 2011 passa a 55 casos el 2016 (taula 1). Aquest increment ha estat dues vegades superior en les dones que en els homes (figura 4).

Herpes genital

L'any 2016 es van notificar 795 casos d'infecció genital per herpes simple, xifra que representa una taxa global d'11 casos per 100.000 habitants (7 casos d'homes i 14 casos de dones) (taula 1). El 68% dels casos van ser dones amb una raó home-dona de 0,5 i una mitjana d'edat de 35 anys (figura 1). Del total de casos, el 72% dels casos van ser en persones d'origen estranger. Del total (568 casos), un 59% dels casos van ser originàries de països de l'Amèrica Llatina (figura 2).

La taxa global d'herpes simple s'ha incrementat: de 5 casos per 100.000 habitants el 2011 passa a 11 casos el 2016 (taula 1). Aquest increment ha estat dues vegades superior en les dones que en els homes (figura 4).

Infecció per *Trichomonas vaginalis*

L'any 2016 es van notificar un total de 643 casos d'infecció per *Trichomonas vaginalis*, xifra que representa una taxa global de 9 casos per 100.000 habitants (0,8 casos d'homes i 17 casos de dones) (taula 1). El 96% dels casos van ser dones

amb una mitjana d'edat de 39 anys (figura 1). Pel que fa al lloc d'origen dels casos, el 45% dels casos van ser notificats en persones nascudes fora de l'Estat espanyol. Del total (216 casos), el 48% pertanyien a persones originàries de països de l'Amèrica Llatina i del Carib (figura 2).

DISCUSSIÓ

Tot i que en els darrers cinc anys el nombre de diagnòstics de VIH per 100.000 habitants a Catalunya s'ha mantingut estable, es manté en xifres molt elevades i, per tant, reflecteix que la transmissió persisteix així com els esforços del cribratge i el diagnòstic precoç. Es manté la tendència a l'augment del nombre de diagnòstics de VIH en HSH, amb un increment d'aproximadament un 44% en la darrera dècada (2007 - 2016), així com el nombre elevat de persones immigrants entre els nous diagnòstics de VIH. El diagnòstic precoç del VIH encara continua sent un repte ja que, tot i que en els darrers deu anys la proporció de persones amb un diagnòstic tardà ha anat disminuint, encara es manté en una xifra elevada (43%). Cal millorar les estratègies per potenciar la realització de la prova del VIH, tant en l'àmbit sanitari com en l'àmbit comunitari, per tal d'assegurar que les persones són conscients del seu estat serològic respecte al VIH.^{9,10}

Pel que fa a les altres ITS s'ha produït un augment en la declaració en els darrers deu anys com a conseqüència, en gran mesura, de la millora tant dels sistemes de vigilància epidemiològica com de la detecció de casos. Això no obstant, s'ha de tenir en compte que la distribució de les ITS no és igual en tota la població ja que afecten, sobretot, els joves menors de 25 anys i els HSH. Millorar la conscienciació del risc i promoure comportaments sexuals més segurs, així com garantir l'accés a la detecció del VIH i les ITS, són mesures essencials per reduir la incidència d'aquestes infeccions.¹¹

Referències bibliogràfiques

1. Direcció General de Planificació en Salut. Pla de salut de Catalunya 2016-2020 Un sistema centrat en la persona: públic, universal i just. Barcelona: Departament de Salut, 2016.
2. Secretaria de Salut Pública de Catalunya. Pla d'acció enfront del virus de la immunodeficiència humana i altres infeccions de transmissió sexual 2016-2020. Barcelona: Departament de Salut, 2017.
3. Ordre 28 de juny de 1994, per la qual es crea la unitat operativa de l'Institut Català de la Salut Centre d'Estudis Epidemiològics sobre la Sida de Catalunya. Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya, núm. 2080 (28 juny 1994), pàg. 5593-4.
4. Decret 203/2015, de 15 de setembre, pel qual es crea la Xarxa de Vigilància Epidemiològica i es regulen els sistemes de notificació de malalties de declaració obligatòria i brots epidèmics. Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya, núm. 6958 (17 setembre 2015), pàg. 1-19.

5. Sub-direcció General de Vigilància i Resposta a Emergències de Salut Pública. Manual de notificació per als declarants al sistema de notificació de malalties de declaració obligatòria (MDO). Barcelona: Departament de Salut, 2016.
6. Sub-direcció General de Vigilància i Resposta a Emergències de Salut Pública. Definició de cas de les malalties de declaració obligatòria. Barcelona: Departament de Salut, 2010.
7. Sub-direcció General de Vigilància i Resposta a Emergències de Salut Pública. Definició de cas de les noves malalties de declaració individualitzades. Barcelona: Departament de Salut, 2016.
8. Sub-direcció General de Vigilància i Resposta a Emergències de Salut Pública. Criteris diagnòstics dels microorganismes que es declaren al Sistema de notificació microbiològica de Catalunya. Barcelona: Departament de Salut, 2011.
9. World Health Organization. Consolidated Guideline son HIV Testing Services. Geneva: World Health Organization, 2015.
10. European Centre for Disease Prevention and Control. HIV testing. Monitoring implementation of the Dublin Declaration on Partnership to fight HIV/AIDS in Europe and Central Asia: 2017 progress report. Stockholm: ECDC, 2017.
11. World Health Organization. Global health sector strategy on sexually transmitted infections 2016-2021. Towards ending STIs. Geneva: World Health Organization, 2016.